

Què s'ha dit?

6

I Encontre ciutadà internacional

Direcció de Participació Ciutadana
de l'Ajuntament de Barcelona

Càtedra Unesco sobre Pau i Drets Humans

Barcelona, 18-20 d'abril del 2001

QUÈ S'HA DIT, 6

I ENCONTRE CIUTADÀ INTERNACIONAL

Direcció de Participació Ciutadana de l'Ajuntament de Barcelona
Càtedra Unesco sobre Pau i Drets Humans

Barcelona, 18-20 d'abril del 2001

Què s'ha dit? Té com a objectiu difondre els continguts d'actes (jornades, seminaris, simposis, taules rodones...) d'interès per al món local.

El contingut del dossier ha estat elaborat pel Centre per a la Innovació Local (CIL) sobre les conclusions de l'Encontre, en col·laboració amb la Direcció de Participació Ciutadana de l'Ajuntament de Barcelona i la Càtedra Unesco sobre Pau i Drets Humans de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Si esteu interessats a rebre més informació, poseu-vos en contacte amb el CIL:

ofm.cil@diba.es
Tel. 934 020 709

© Diputació de Barcelona
Juliol del 2001

Fotografies: Pere Virgili
Disseny de la coberta: Estudi Accent
Producció: Institut d'Edicions
de la Diputació de Barcelona
Impressió: Cevagraf
Dipòsit legal: B-52860-2000

Edició no venal

S'HA DIT...

Cal fomentar la universalitat i la interdependència dels drets humans

Les ONG de drets humans poden jugar un paper clau en tasques d'alerta primerenca i prevenció de conflictes

La proliferació armamentística només és una part d'un problema més gran, que és l'existència d'una cultura de la violència que la legitima i la promou com a instrument de gestió de conflictes

No són les armes les que fan les guerres, sinó les polítiques, les directrius, que segueixen sent predominantment d'àmbit estatal

L'acció humanitària només té sentit si afronta les causes polítiques que l'han provocada

Els desafiaments són cada cop més grans i cal aprendre a usar les tensions perquè siguin constructives i enfortir les organitzacions i el potencial de mobilització global

La sostenibilitat i el creixement econòmic són incompatibles

La globalització anglosaxona equival al terme llatí de mundialització. Es tracta d'un procés de generalització a escala planetària de les relacions comercials, industrials, financeres i comunicacionals sota la direcció de les empreses transnacionals

Històricament, la guerra ha estat una empresa majoritàriament masculina, la qual cosa implica que sigui necessari pensar en una nova política, molt menys patriarcal, i en la qual les dones exerceixin un paper molt més rellevant i protagonista del que han tingut fins ara

---

SUMARI

Programa de l'Encontre	7
Presentació	9
SÍNTESI DE CONTINGUTS	11
1. Drets humans	13
2. Desarmament	15
3. Desenvolupament humà i justícia social	17
4. Ecologia	19
5. Mundialització i globalització	21
6. Construcció de la pau i prevenció de conflictes	23
Nota biogràfica dels ponents	25

PROGRAMA DE L'ENCUNTRE

Dimecres, 18 d'abril

20.00 h Recepció de l'alcalde de Barcelona, Excm. Sr. Joan Clos, i del rector de la Universitat Autònoma de Barcelona, Excm. i Magnífic Sr. Carles Solà

Dijous, 19 d'abril

8.30 h Acolliment dels participants i lliurament de la documentació

9.00 h Benvinguda i presentació de l'Encuntre

9.30 h Drets humans

Michael McClintock, director de Programes de Human Rights Watch

Gloria Cuartas, Premi Alcaldes per la Pau

Salima Ghezali, escriptora algeriana

Carlos Villán Durán, Oficina de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides pels Drets Humans

Moderador: **Agustí Fancelli**, *El País*

12.00 h Desarmament

Björn Hagelin, investigador de l'Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI)

Eudora Pettigrew, IAUP/UN Commission on Disarmament Education, Conflict Resolution and Peace

Joseph Rotblat, president del Pugwash Mouvement. Premi Nobel de la Pau

Moderador: **Lluís Foix**, *La Vanguardia*

16.00 h Desenvolupament humà i justícia social

Pauline Martin, directora del Programa Internacional d'Oxfam

Rafael Vila-Sanjuán, secretari general de Medecins sans Frontières (MSF)

Kai F. Brand-Jacobsen, coordinador de la Coalition for Global Solidarity and Social Development

Moderador: **Vicent Partal**, *Vilaweb*

Divendres, 20 d'abril

- 9.30 h   Ecologia
Juan López de Ugalde, director de la Campaña Internacional de Tóxicos, Greenpeace
Saral Sarkar, Network Against Corporate Rule and New Liberal Policies
Moderador: **Antonio Franco**, *El Periódico*
- 12.00 h   Globalització i mundialització
Bernard Cassen, coordinador d'ATTAC
Susan George, directora associada del Transnational Institute
Gareth Evans, president de l'International Crisis Group
Federico Mayor Zaragoza, president de la Fundación para una Cultura de Paz
Moderador: **Salvador Alsius**, Col·legi de Periodistes
- 16.00 h   Pau i prevenció de conflictes
Cora Weiss, portaveu de The Hague Appeal for Peace. Vicepresidenta d'International Peace Bureau
Ana T. Bernal, directora de Redepaz (Colòmbia)
Mari Fitzduff, directora de la Initiative on Conflict Resolution & Ethnicity (INCORE)
Birgit Brock-Utne, Institut for Educational Research
Moderador: **Manuel Campo Vidal**, Televisió de Catalunya

Dissabte, 21 d'abril

- 10.00 h   Conclusions de l'Encontre i lectura del document de síntesi
- 11.30 h   Cloenda a càrrec de l'Il·lm. Sr. Pere Alcober, regidor de Participació Ciutadana i Solidaritat, i del Sr. Vicenç Fisas, titular de la Càtedra Unesco sobre Pau i Drets Humans de la UAB

PRESENTACIÓ

L'inici d'un nou segle hauria de ser sempre un estímul i una oportunitat per revisar a fons aquelles dinàmiques socials, econòmiques, polítiques i ecològiques que marquen el present i que condicionen el futur de la humanitat. Tenim el deure moral i la responsabilitat de conèixer i debatre aquelles tendències que continuen provocant exclusió, sofriment, deteriorament mediambiental, pèrdua d'oportunitats, desequilibris i injustícies, tant en l'àmbit regional com planetari. El món viu moments de profunda inquietud davant del sorgiment de nous problemes i desafiaments, així com per la continuació de vells i importants problemes no resolts, ja sigui per la manca de decisió política, per haver-nos acomodats a una cultura poc feta al sacrifici i a la responsabilitat, per la debilitat dels organismes que haurien de fer front a aquests reptes, o per la pèrdua de consciència que pertanyem a una comunitat biòtica.

Les prioritats donades a coses supèrflues o elitistes i la manca de coratge polític per plantejar i dur a terme les necessàries correccions estructurals que podrien alterar les dinàmiques negatives i destructives del món d'avui, provoquen almenys una àmplia reacció de nombrosos sectors de la societat civil, que a través de les ONG, els moviments socials i altres formes d'expressió ciutadana que utilitzen xarxes, mobilitzen un nombre cada cop més gran de persones i institucions, amb una exigència de decència planetària, de pacte ètic de la humanitat, de canvi de rumb i de responsabilitat en relació amb les futures generacions. Aquest clamor cívic s'expressa de múltiples maneres i en distintes i diverses fonts, però és particularment visible en la seva exigència de respecte als Drets Humans, d'avançar cap a un desarmament efectiu, d'extensió de la justícia social i del desenvolupament sostenible d'àmbit universal, la protecció d'un medi ambient amenaçat per una pràctica econòmica depredadora, en la denúncia dels efectes perversos i excloents de molts aspectes de la globalització, en posar de manifest l'escàs esforç de prevenir els conflictes violents i per actuar sobre les seves rels, i en la denúncia del predominis de la cultura de la força, el domini i el poder sobre la cultura de la pau, la tolerància i la cooperació.

La reacció de la societat és clara i és cada cop més potent. Així ho demostren els nombrosos fòrums de debat i trobades que es duen a terme contínuament arreu del planeta, com també la gran quantitat d'iniciatives existents que pretenen experimentar, practicar i viure d'una altra forma. La societat civil, per tant, no només reflexiona i critica, sinó que proposa alternatives i procura fer-les realitat, mostrant camins que poden donar llum sobre els canvis que s'han de realitzar.

Els anys noranta van ser uns anys en els quals es va posar de manifest la pertinència i l'efectivitat de la cooperació entre distints actors i sectors socials, que han fet aliances per aconseguir objectius en comú, i sempre mitjançant la sensibilització de la societat civil. Es tracta, per tant, de veure el ciutadà no només com algú que viu en una ciutat, sinó com un actor polític. Efectivament, la dèca-

---

da que acabem d'iniciar ha de procurar estendre aquesta cooperació, interactuar més estretament amb els municipis, els organismes internacionals i alguns governs. La magnitud i les característiques dels nous reptes que s'han plantejat en aquest Encontre, ens obligaran a treballar d'una forma molt més transversal, perquè hi ha una estreta relació entre la pobresa, la degradació ambiental, la injustícia social, els conflictes violents i la manca de governabilitat.

Aquest I Encontre Ciutadà Internacional de Barcelona ha volgut ser una aportació més a aquest esforç ètic global per transformar el que no ens agrada d'aquest món, a partir d'un millor coneixement de com funciona i d'una major col·laboració entre els sectors, les persones i organitzacions que fan propostes alternatives. Això explica que haguem convidat una notable representació d'algunes d'aquestes persones que en el món dinamitzen organitzacions ciutadanes especialitzades en els camps dels drets humans, el desarmament, la justícia social i el desenvolupament, l'ecologia, la globalització, la prevenció de conflictes violents i la pau, en la convicció que cal reforçar el diàleg i la cooperació transversal entre aquests sectors, i que d'aquest diàleg permanent poden sorgir les claus per enfocar amb intel·ligència i encarar amb esperança tot el que cal fer, sense més retard ni excusa. Es tracta, en definitiva, de passar de la retòrica a l'acció.

Per últim, aquest Encontre, tal i com indica el seu nom, és el primer. I, per tant, haurà d'anar seguit d'altres esdeveniments i accions concretes a les quals tant des de la Regidoria de Participació Ciutadana de l'Ajuntament de Barcelona, com des de la Càtedra UNESCO sobre Pau i Drets Humans de la UAB, ens comprometem a donar continuïtat.

Pere Alcober
*Regidor de Participació Ciutadana
i Solidaritat de l'Ajuntament de Barcelona*

Vicenç Fisas
*Titular de la Càtedra Unesco
sobre Pau i Drets Humans*

SÍNTESI DE CONTINGUTS

---

1. DRETS HUMANS

Les violacions dels drets humans es converteixen en un obstacle per a l'assoliment de la pau i millorar la qualitat de vida dels ciutadans. Per això, en aquesta sessió s'aborden dues qüestions. En primer lloc, els desafiaments davant del segle XXI que reclamen resposta des del marc jurídic, i en segon lloc, el paper que les xarxes d'organitzacions cíviques poden i han de jugar davant d'aquests desafiaments. Finalment, la sessió compta amb una aproximació a la situació dels drets humans a Colòmbia. Els ponents d'aquesta primera sessió són: Michael McClintock (Human Rights Watch), Carlos Villán Durán (Oficina de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Drets Humans) i Gloria Cuartas (Premi Alcalde per la Pau de la UNESCO). La conducció del debat va a càrrec del periodista Agustí Fancelli (*El País*).

Estat de la qüestió i desafiaments per al segle XXI

El principal desafiament que hem d'afrontar en començar el segle XXI és precisament el de fomentar la universalitat i la interdependència dels drets humans. I això es concreta, per exemple, en donar suport a la lluita contra la impunitat; en enfortir els drets econòmics, socials i culturals; i en abordar finalment la qüestió del dret al desenvolupament.

1. Lluita contra la impunitat: es planteja la necessitat d'adoptar les següents mesures: introducció de mecanismes quasi-contencio-

sos; ampliació dels mecanismes judicials de tutela (per exemple, la Cort Internacional de Justícia no té competència en un 90% de casos de violació dels drets humans, i tot i que s'ha avançat molt amb la creació del TPI, cal avançar encara més en disposar d'un tribunal que rebí queixes internacionals sobre estats i no només sobre individus).

La cursa d'armaments consumeix

800.000 milions de dòlars

---

2. Necessitat d'enfortir els drets econòmics, socials i culturals: els DESC estan pitjor definits que els drets civils i polítics, per la qual cosa es necessita una millor institucionalització dels seus mecanismes de defensa.

3. La qüestió del dret al desenvolupament: el bloqueig de països que es va oposar el 1986 al reconeixement d'aquest dret no va acceptar que els pobles també poguessin ser titulars de drets humans, ni la relació entre desarmament i desenvolupament, ni que el dret al desenvolupament consisteix en una millor distribució de la riquesa entre nord i sud. En aquest sentit, alguns dels principals obstacles d'ordre internacional que cal abordar seriosament són: l'actual globalització (per tal que sigui més justa s'han d'abastar mecanismes de control i de gaudi dels drets humans); l'estructura actual del Consell de Seguretat de l'ONU (de

---

forma que es democratitzi, inclogui més estats i s'elimini el dret de vet); la cursa d'armaments (que consumeix 800.000 milions de dòlars anuals); el deute extern i la desigual distribució del desenvolupament econòmic.

Propostes d'acció

1. Una major diversificació i interconnexió del treball sobre drets humans per part de les ONG (per exemple, les ONG de drets humans poden tenir un paper clau en tasques d'alerta primerenca i prevenció de conflictes).

2. Aconseguir una major visibilització dels esforços de pau (per exemple, a Colòmbia, de la Cartografia de la Esperanza, que recull 400 iniciatives ciutadanes).

3. Al mateix temps, convé una major cooperació i creació d'aliances temàtiques (entre ONG, amb els governs, i amb organismes intergovernamentals). Es tracta de compartir una sola meta des del moviment social, renunciar a la dispersió, unir esforços, i articular-se per tenir una sola veu. (En el cas concret de Colòmbia, per exemple, es podria convidar

organitzacions de drets humans, estudiants, persones dedicades al medi ambient, per crear una xarxa que acompanyi processos socials, enfortir un espai de concertació amb les persones expulsades del país i que desitgen tornar a Colòmbia, i treballar sobre les possibilitats preventives derivades de l'acció municipal participativa).

Convé una major cooperació i creació
d'aliances temàtiques

---

4. Cal, també, abordar la qüestió de la corrupció sobretot en els governs, però també en els organismes intergovernamentals.

5. Finalment, és bo destacar, com a iniciativa interessant que ha de tenir continuació, les relatories especials creades en els últims dos anys, de caràcter temàtic, que es concentren en violacions dels DESC i, en un futur proper, ho farà sobre el medi ambient, acords estructurals i deute extern, dret a l'alimentació, dret a l'habitatge, dret a l'educació, etc.

---

2. DESARMAMENT

L'acumulació d'armes i de tecnologia militar generen un cercle viciós que porta el comprador a voler tenir sempre la versió més moderna i efectiva del mercat militar, alhora que el proveïdor cerca constantment com ampliar el seu mercat. Tot això en un marc de descontrol jurídic i polític preocupant (un exemple dramàtic d'això és la impunitat amb què circulen pel món més de 500 milions d'armes lleugeres). Aquest cicle comporta greus conseqüències en el desenvolupament de moltes regions i comunitats, greus efectes mediambientals, alimenta la violació dels drets humans arreu del món, i dificulta la prevenció i resolució de conflictes. En definitiva, tot això fa que el pro-

---

Els pocs controls existents
sobre transferències d'armament
han fracassat

---

blema de la proliferació armamentística només sigui una part d'un problema més gran que és l'existència d'una cultura de la violència que la legitima i la promou com a instrument de gestió de conflictes. De tot això, n'han parlat els ponents d'aquesta segona sessió, que són Björn Hagelin (SIPRI) i Eudora Pettigrew (IAUP/UN Commission on Disarmament Education, Conflict Resolution and Peace), als quals s'ha d'afegir la ponència de Joseph Rotblat (Pugwash Movement i Premi Nobel de la Pau), el qual ha excusat la seva absència

d'última hora per raons mèdiques, però que ha fet arribar les seves propostes. La sessió és conduïda pel periodista Lluís Foix (*La Vanguardia*).

Estat de la qüestió i desafiaments per al segle XXI

1. La indústria militar experimenta en els últims anys una seriosa transformació, la qual cosa porta a reduccions dràstiques de plantilles i de producció, augment de la competència i una major concentració empresarial. Això ha generat que els productors busquin les seves pròpies complicitats per poder sobreviure (p. ex. la Carta d'Intencions entre sis dels principals productors d'armes de la UE).
2. Es tracta, malgrat tot, d'una qüestió política i no tant econòmica. No són les armes les que fan les guerres, sinó les polítiques, les directrius, les quals segueixen essent predominantment d'àmbit estatal.
3. D'altra banda, la majoria dels pocs controls existents sobre transferències d'armament han fracassat, ja que els principals estats productors no s'han responsabilitzat suficientment en el seu acompliment.
4. Finalment, encara és habitual que els mitjans de comunicació prefereixin informar sobre la gestió reactiva de conflictes violents, en lloc de donar visibilitat i fomentar aquesta necessària tasca preventiva que és el desarma-

---

ment en totes les seves dimensions (físiques, mentals, ideològiques, etc.).

Propostes d'acció

1. Convé centrar-se en tots els components del cicle armamentístic, des de proveïdors fins a compradors, i tenir en compte sempre els contextos polítics i econòmics, així com també la seva percepció de la seguretat.

2. Cal avançar cap a marcs de confiança i coo-

Cal avançar
cap a una seguretat compartida
i una major transparència

---

peració en l'àmbit regional, a través de processos informals pensats a mitjà i llarg termini, i de promoure l'aprenentatge mutu de les experiències particulars. Això implica avançar cap a una seguretat compartida i una major transparència, traspasar recursos per atendre les necessitats socials, recuperar plantejaments defensius (NOD), etc.

3. Una prioritat ha de ser la consolidació d'un Codi de Conducta Internacional sobre comerç d'armes que estipuli quins criteris s'han de tenir en compte per autoritzar una operació de compra-venda d'armes, així com també quins mecanismes de sanció s'han d'aplicar a qui no ho compleixi.

4. Cal que la societat civil organitzada cerqui complicitats amb altres institucions a les quals s'ha de seduir i convèncer. Per exemple, a l'empresa privada se l'ha de convèncer que la

violència i la guerra afecta molt negativament els beneficis econòmics. Als mitjans de comunicació, per part seva, se'ls ha de convidar a fomentar una educació per a la pau i el desarmament i que deixin de fomentar la mística de la guerra.

5. També la comunitat científica ha de tenir un paper important en el foment del benestar de la població mundial i no en promoure la seva destrucció. No hem d'oblidar que encara són molts els esforços i els recursos que encara es dediquen a la recerca de noves armes.

6. Per avançar en els punts anteriors, cal promoure una major educació per al desarmament, la qual cosa implica abordar qüestions com la prevenció de conflictes violents, l'abolició del sistema-guerra, la construcció d'una diplomàcia paral·lela, assajar i enfortir fórmules com les zones desmilitaritzades, utilitzar

---

Encara són molts els esforços
i els recursos que es dediquen
a la recerca de noves armes

---

els moderns mitjans de comunicació en aquesta direcció, donar més visibilitat al treball per la pau (la qual cosa significa desacreditar els herois de guerra). En aquest sentit, també és necessària una infraestructura educativa a favor del desarmament i la resolució de conflictes, en la qual els estudiants participin d'una forma molt directa i visible.

En definitiva, el que aquí s'ha volgut posar de manifest és que la pau no és gratis. Cal preparar-la.

---

3. DESENVOLUPAMENT I JUSTÍCIA SOCIAL

Els canvis en el panorama mundial de l'última dècada han donat forma a un món més insegur, més desigual i amb una població civil més vulnerable. Va caure el mur de Berlín, però els murs entre el Nord i el Sud són més alts. Partint del punt que el desenvolupament humà és viable econòmicament i políticament, veiem que en l'últim mig segle s'han transferit molts recursos del Nord vers el Sud, s'han dut a terme moltes campanyes públiques per canviar actituds i transformar les estructures que causen la pobresa, però el panorama actual és de més desigualtat i les metes acordades pels governs per reduir la pobresa són molt lluny de complir-se. Davant d'això, cal assenyalar que els recursos destinats al desenvolupament humà no són suficients i que és necessari dissenyar noves polítiques i noves formes de fer política. Sobre aquestes qüestions parlen en la tercera sessió Pauline Martin (Oxfam), Rafael Vila-Sanjuán (Metges sense Fronteres) i Kai F. Brand-Jacobsen (Coalition for Global Solidarity and Social Development). Condueix la sessió el periodista Vicent Pàrtal (*Vilaweb*).

Estat de la qüestió i desafiaments per al segle XXI

1. Les organitzacions no governamentals (ONG), ara molt de moda, no són les responsables de posar les solucions als problemes mundials, com sovint es confon, sinó que la seva tasca és apuntar als qui tenen les responsabilitats. L'acció humanitària només té sentit si afronta les causes polítiques que l'han provocada.

2. De la mateixa manera, urgeix generar més reflexió sobre el que les ONG fan, ja que si l'assistència es limita a un simple tràmit de trasvassar recursos del Nord al Sud, és inútil. No té sentit entendre l'acció humanitària com a simple caritat, si no es transformen les injustícies que han causat les crisis; el que és necessari i efectiu, per tant, és l'acció que provoca canvis i emplaça la resposta política imprescindible.

El desenvolupament humà

no és només per als països del Sud,
és per a les persones,
tant del Nord com del Sud

---

3. Finalment, el desenvolupament humà no és només per als països del Sud, és per a les persones, tant del Nord com del Sud. Cert tipus de desenvolupament únicament serveix al Nord i és profundament violent perquè genera violència estructural (el desigual ordre econòmic mundial) i violència cultural (destrucció cultural i discursos del desenvolupament industrial com a inevitable i irreversible). La globalització ve acompanyada de diverses crisis: sobreproducció del Nord, les inversions i la fi de les barreres del Sud per al Nord, l'expropiació individual de la riquesa produïda de forma col·lectiva, el deute extern... En aquest context, no té sentit parlar d'ajut, sinó de solidari-

---

tat i d'aliances entre les lluites pel desenvolupament humà arreu del món, tal i com s'observa en l'emergent capacitat de mobilització ciutadana davant dels canvis mundials.

Propostes d'acció

1. Treballar per fer front a la pobresa, amb un enfocament des dels drets humans en el seu sentit ampli (dret al desenvolupament, al medi ambient, a l'alimentació...) i amb el principi d'equitat.

No té sentit parlar d'ajut,
sinó de solidaritat i d'aliances
entre les lluites pel desenvolupament
humà arreu del món

---

2. Intervenir humanitàriament per construir el futur amb una base ètica i comptant amb capacitat d'influència política per canviar les estructures que són la causa de l'exclusió. L'èmfasi s'ha de posar en millorar la qualitat, l'eficiència i la coherència de les nostres accions amb un optimisme realista i sempre assenyalant les responsabilitats polítiques.

3. Incidir i aprendre per no quedar-se en els petits projectes aïllats sense més ni més, sinó pensar en la nostra capacitat d'aprendre críticament de les experiències per millorar-ne la pràctica. És important avaluar i alhora ser avaluats, és a dir, respondre davant de qui estem treballant i assumir-ne les crítiques. La proximitat amb les víctimes i el treball per la seva dignitat és el que fa possible rebel·lar les injustícies i reafirmar la necessitat de reflexió.

4. Coordinar-se i formar aliances amb organitzacions socials autònomes per analitzar col·lectivament els problemes i descobrir els objectius en comú, ja que els desafiaments són cada cop més grans i cal aprendre a usar les tensions perquè siguin constructives i enfortir les organitzacions i el potencial de mobilització global.

5. Conèixer i difondre els compromisos que assumeixen els governs en les grans cimeres internacionals (Copenhaguen 1995, Ginebra 2000) per poder exigir responsabilitats polítiques i qüestionar els mecanismes no democràtics de presa de decisions i les polítiques de sancions que generen noves crisis humanitàries (p. ex. a les NU).

6. Incrementar la dependència de les ONG en els conflictes armats, entesa com a eina fonamental del treball en l'assistència humanitària. És necessari qüestionar-se les relacions amb els diferents governs i, si fos possible, rebutjar-ne el finançament en determinats casos.

7. Concretar els camps d'intervenció, visualitzar on volem ser a mitjà i llarg termini i visibilitzar les lluites concretes (com la problemàtica de la fam o de la manca de medicaments).

8. Crear i construir. No n'hi ha prou amb criticar i protestar en contra de les injustícies; a més cal que ens reunim i pensem què volem i compartir les experiències i els exemples. Per això, cal reafirmar el potencial de mobilització de la societat civil i la seva capacitat en exigir més recursos, mecanismes i voluntat política als estats i també a les transnacionals per posar fi a la impunitat. L'anàlisi de les nostres intervencions ha de revertir en la societat per continuar el treball.

---

4. ECOLOGIA

Avui, a principi del segle XXI, portem ja 30 anys duent a terme l'anomenada lluita ambiental. En aquests anys hi ha hagut molts èxits, però també molts fracassos. Ha arribat l'hora, per tant, de fer balanç, i de proposar noves línies d'acció. A això s'han dedicat a la quarta sessió Juan López de Uralde (Greenpeace) i Saral Sarkar, en un debat conduït pel periodista José L. Martínez Ibáñez (*El Periódico*).

Estat de la qüestió i desafiaments per al segle XXI

1. En els últims anys, hi ha hagut certs avenços en qüestions com:

- l'increment de la consciència global sobre els problemes ecològics;
- la prohibició d'algunes substàncies perilloses (p. ex. s'ha reduït la concentració de plom a la sang a partir de les benzines);
- s'han signat alguns acords internacionals importants (p. ex. Protocol de Mont-real per a la protecció de la capa d'ozó);
- s'han expandit les àrees protegides.

2. No obstant això, encara persisteixen alguns problemes greus, com per exemple:

- l'erosió i la infertilitat de les terres;

- l'exportació dels residus vers el Sud;
- el canvi climàtic causat per l'efecte hivernacle (la major part de l'escalfament és atribuïble a les activitats humanes);
- la pèrdua de diversitat biològica; i
- la contaminació química (els contaminants, a més, estan molt dispersos, la qual cosa fa que, per exemple, els esquimals no tenen indústria, però sí que mengen greixos contaminats per la dispersió química atmosfèrica).

Cal promoure

la responsabilitat dels governs

---

3. D'altra banda, la sostenibilitat i el creixement econòmic són incompatibles. Qualsevol intent de millorar l'eficiència de l'explotació dels recursos naturals no atacarà el problema de rel. D'ençà de l'informe del Club de Roma de 1972, ens trobem davant d'un nou paradigma: els límits del creixement econòmic. El desenvolupament sostenible (i altres propostes per millorar l'eficiència quant a l'explotació sense disminuir el 'nivell de vida del nord') suposa només un maquillatge. És imprescindible, per tant, que els països més industrialitzats canviïn la seva política de consum.

Propostes d'acció

1. Promoure les xarxes ciutadanes que permetin accedir a la informació i contrarrestar els *lobbies* industrials.

És necessari un nou sistema
econòmic i social, probablement
pròxim al socialisme,
però que eviti els errors del passat

---

2. Fomentar la indústria neta. Això es pot fer denunciant (boicotejant) les empreses contaminants o fins i tot comprant accions d'aques-

tes empreses per tenir veu en els consells d'administració.

3. Promoure la responsabilitat dels governs, el paper dels quals és fonamental per fomentar que els interessos del medi ambient siguin superiors als econòmics.

4. A més, per reduir dràsticament el consum de recursos, convé dur a terme una millor i major tasca de pedagogia a favor d'una ètica universal.

5. Finalment, tenint en compte que la reducció del consum en el sistema capitalista portaria a la depressió econòmica, és necessari un nou sistema econòmic i social, probablement pròxim al socialisme, però que eviti els errors del passat.

---

5. MUNDIALITZACIÓ I GLOBALITZACIÓ

La globalització anglosaxona equival al terme llatí de mundialització. Es tracta d'un procés de generalització a escala planetària de les relacions comercials, industrials, financeres i comunicacionals sota la direcció de les empreses transnacionals (ETN). Sobre els seus problemes i possibles reformes parlen a la cinquena sessió Susan George (Transnational Institute i ATTAC), Federico Mayor Zaragoza (Fundación para una Cultura de Paz) i Gareth Evans (International Crisis Group). Condueix la sessió el periodista Salvador Alsius (Col·legi de Periodistes de Catalunya).

Estat de la qüestió i desafiaments per al segle XXI

1. Les ETN tenen un important paper econòmic i polític fruit de la seva creixent concentració. Dominen el 33% del comerç mundial. Generen proporcionalment molt poca ocupa-

---

Les ETN busquen disminuir
el poder dels estats
mitjançant les privatitzacions

---

ció (la seva major preocupació són els beneficis econòmics, no els llocs de treball). Tenen capacitat de control sobre les organitzacions internacionals (p. ex. UE, OMC...). Busquen disminuir el poder dels estats mitjançant les privatitzacions.

2. La globalització està protegida per estructures militars (OTAN, UEO...). Es tracta d'un procés de competència (fomenta la competitivitat) que margina i exclou els perdedors. S'aprofita de l'absència d'un sentit de justícia per part dels governs.

3. La globalització ha augmentat el risc que esclatin conflictes violents en la mesura que genera més desigualtats i exclusió. La globalització condueix a una divisió cada cop més gran entre el 'best' i el 'rest' de la població mundial. Les diferències Nord-Sud s'incrementen i el deute extern manté un impacte fortament negatiu. Els conflictes, les amenaces i la inseguretat prenen noves formes (p. ex. guerres internes a la caça de matèries primeres –diamants, petroli–), expansió del narcotràfic, la criminalitat i les xarxes de prostitució, riscos mediambientals i sanitaris (sida), fluxos creixents de refugiats, etc.

4. En definitiva, hem estat molt eficients en globalitzar els nostres vicis, però molt poc en globalitzar virtuts com, per exemple, la prevenció.

Propostes d'acció

1. En primer lloc, és necessari no basar les propostes en il·lusions, sinó en actuacions concretes i coordinades en àmplies coalicions operatives que agrupin els diferents moviments ciutadans (drets humans, ecologia, tercer món, feminisme, pacifisme, sindicalisme, moviments culturals...).

---

2. Avançar cap a l'establiment d'un Estat de benestar a nivell mundial.

3. Promoure la redistribució fiscal internacional mitjançant una taxa Tobin sobre fluxos financers especulatius, impostos sobre fusions i adquisicions de transnacionals, impostos sobre publicitat, tancament dels paradisos fiscals, etc.

La globalització ha augmentat el risc
que esclatin conflictes violents
en la mesura que genera
més desigualtats i exclusió

---

4. Democratitzar els organismes internacionals (reforma de l'OMC, BM, FMI, i eliminació del 'consens de Washington').

5. Recuperar la voluntat d'actuació política per part dels governs (davant de les transnacionals), però cedint alhora sobirania a altres actors democràtics sub i supraestats.

6. La participació ciutadana pot fer possible una transformació de la llei cap a una major justícia. Això implica donar passos cap a una major participació de les dones i pressionar de manera que els governs es vegin obligats a actuar.

7. Fomentar la prevenció de conflictes armats mitjançant sistemes estructurals a llarg termini (processos de desenvolupament i de justícia distributiva), sistemes d'alerta avançada, i una major assumpció de responsabilitats per part de Nacions Unides. En aquest sentit, la prevenció de conflictes violents mostra clarament molts més avantatges que la seva absència, tot i que també és cert que es tracta d'una acció invisible quan té èxit, per la qual cosa cal fomentar una cultura que visibilitzi el que és positiu. Això fa necessari aprendre dels errors del passat, millorar les estratègies polítiques de les ONG amb arguments que siguin moralment forts (p. ex. el cost de no fer res és massa elevat), financers (prevenir és més barat), d'interacció (totes i tots hi estem afectats), de gestionalitat (és possible resoldre els conflictes), i de política interna (és possible aconseguir el suficient suport popular).

La participació ciutadana
pot fer possible una transformació
de la llei cap a una major justícia

En definitiva, del que es tracta és de passar de la retòrica a l'acció, d'evitar tot el que es pugui evitar, i sobretot, de no permetre que ningú escrigui el futur dels nostres joves, llevat d'ells mateixos.

---

6. CONSTRUCCIÓ DE LA PAU I PREVENCIÓ DE CONFLICTES

Una de les primeres conclusions importants que es constata en aquesta sisena i última sessió és que tot (o quasi tot) el que s'hi ha dit ja s'ha tractat d'una o altra manera a les sessions anteriors. Per això, les quatre ponents participants fan un repàs-resum a aquests temes, recordant que la construcció de la pau no és un fer volar coloms, sinó assumir responsabilitats concretes i proposar canvis específics en diverses àrees, totes elles interrelacionades i complementàries. En aquesta última sessió de debat intervenen: Cora Weiss (The Hague Appeal for Peace), Ana Teresa Bernal, (Redeaz, Colòmbia), Mary Fitzduff (INCORE) i Birgit Brock-Utne (Institute for Educational Research). El debat és conduït pel periodista Manuel Campo Vidal (Televisió de Catalunya).

Estat de la qüestió i desafiaments per al segle XXI

1. Els conflictes actuals, emmarcats en un context de globalització, es caracteritzen per generar una creixent fragmentació (augmenta el nombre d'estats, molts cops a causa de processos violents), per ser sobretot intraestatals amb un fort component social, ètnic, polític, religiós i cultural (EPRC), provoquen un creixent nombre de refugiats que vaguen per tot el món i es porten a terme amb armes lleugeres que són molt barates i fàcils d'aconseguir.

2. Un dels principals problemes és la cultura de la violència, que legitima tant l'ús de les armes i que porta a què en molts països (com

els Estats Units) sigui més fàcil aconseguir armes que una bona educació.

3. No obstant això, com per exemple demostra el cas de Colòmbia, malgrat que en molts casos de conflictes armats la visió del que passa en aquestes regions és generalment negativa, hi ha nombroses iniciatives de construcció de la pau a les quals no només s'ha de donar visibilitat, sinó també enfortir i promoure a través de diversos mitjans. Es tracta de milers de persones que es lleven cada dia amb la ferma voluntat de no acceptar el context de violència en el qual es troben immerses i que usen la paraula per exigir justícia, llibertat i reconciliació.

És necessari ensenyar l'alumnat
a ser responsable, ensenyant-li
a construir la pau i la reconciliació

---

4. El principal repte, per tant, és com podem passar d'una cultura de la violència pròpia ja del segle XX, és a dir, passat, per endinsar-nos en una nova cultura per a aquest segle XXI, és a dir, per al futur.

Propostes d'acció

1. En primer lloc és necessari promoure una cultura de resistència davant dels aspectes més

---

negatius de l'actual globalització. A més, és necessari avançar vers una cultura de la prevenció per tal d'obrir les portes a una subsegüent cultura de pau.

2. Però tot això només és possible si s'inverteix fortament en l'educació per a la pau, dins i fora de les escoles. El procés de formació ha de començar amb el professorat i els líders comunitaris. És necessari ensenyar l'alumnat a ser responsable, ensenyar-li a construir la pau i la reconciliació. I això és quelcom que es pot fer des de qualsevol assignatura i matèria (per exemple, a matemàtiques es poden usar com a exemple cintes comparatives entre el que significa la despesa militar en relació amb altres despeses socials o de recerca per a la pau).

3. Així mateix, convé notar que històricament la guerra ha estat una empresa majoritàriament masculina, la qual cosa implica que sigui necessari pensar en una nova política, molt menys patriarcal, i en la qual les dones tinguin un paper molt més rellevant i protagonista del que han tingut fins ara.

4. En termes més concrets, és necessari fer dos tipus d'aproximacions: d'àmbit local, i d'àmbit regional i internacional:

a) Aproximació local (llicons apreses):

– En primer lloc, cal posar de manifest que no hi ha una sola solució als conflictes, n'hi ha moltes.

– La pau s'ha de construir des de tots els nivells, sobretot en els nivells intermedis i locals, a més del de les elits. En aquest sentit, cal fomentar el desenvolupament de lideratge comunitari.

– La construcció de la pau requereix distintes intervencions en diferents moments (intervenció de crisi, a mitjà termini i a llarg termini).

– La pau ha de ser promoguda per gent que tingui credibilitat i un cert accés als mitjans de comunicació (p. ex. líders comunitaris, figures de l'esport, comunitat de negocis, veïns, governs, polítics, líders espirituals, veus internacionals). En aquest sentit, convé destacar el pes i la força que té la comunitat de consumidors a l'hora de determinar el canvi de política dels grans actors.

El repte encara és acabar
amb la fascinació que molta gent
sent per la guerra

---

b) Aproximacions internacionals i regionals:

– Establir institucions creatives per gestionar conflictes internacionals/externs.

– Aproximacions multivia (ajuda, mediació, promoció de drets humans, pressió internacional).

– Increment del coneixement sobre construcció de la pau i dedicar molts més esforços i recursos a la formació de la pau i a la gestió de conflictes. El repte, en aquest sentit, encara és acabar amb la fascinació que molta gent sent per la guerra.

NOTA BIOGRÀFICA DELS PONENTS

Bernal, Ana Teresa

(Pau i prevenció de conflictes)

Colombiana. Directora de la Red Ciudadana de Iniciativas por la Paz y contra la Guerra (Redepaz). Membre del Consejo Nacional de Paz i representant d'aquest en el Comité Temático Nacional, que coordina les audiències públiques en el marc del procés de negociació entre el govern nacional i les FARC-EP.

Brand-Jacobsen, Kai F.

(Desenvolupament humà i justícia social)

Coordinador de la Coalition for Global Solidarity and Social Development. Director de la International Correspondence League/Praxis for Peace i president del Programa Transcend sobre apoderament dels actors de pau. També és el copresident internacional de la Cooperation for Peace and Unity in Afghanistan i director del HUMSAFAR (una xarxa internacional que agrupa alguns dels investigadors i especialistes en desenvolupament per a l'Afganistan).

Brock-Utne, Birgit

(Pau i prevenció de conflictes)

Doctora en Filosofia en l'àmbit de la cultura de la pau i professora de l'Institute for Educational Research de la Universitat d'Oslo, on dirigeix el Departament de Pedagogia Social. Directora del Departament de Psicologia Educacional de la Universitat de Dar el Salaam i membre de diversos comitès directius de centres de recerca i d'universitats arreu del món. Ha publicat cinc llibres i nombrosos articles sobre educació per la pau i

sobre feminisme. Realitza treballs d'assessoria per la Unesco, per l'OECD i per diverses organitzacions internacionals.

Cassen, Bernard

(Globalització i mundialització)

És periodista, director general de *Le Monde Diplomatique*, professor de l'Institut d'Études Européennes de la Université de Paris VIII i coordinador d'ATTAC (Associació per una Taxa de Transaccions financeres especulatives d'Ajut als Ciutadans i les Ciutadanes).

Cuartas, Gloria

(Drets humans)

Sociòloga colombiana i treballadora social escollida, l'any 1994, alcaldessa d'Apartadó (població situada en una de les àrees més violentes de Colòmbia), càrrec que va ocupar fins al 1997. L'any 1996 va rebre el premi Alcaldes per la Pau que anualment concedeix la Unesco.

Evans, Gareth

(Globalització i mundialització)

Australià nascut el 1944. Des del gener del 2000 és el president i cap executiu d'International Crisis Group (ICG). Va ser membre del Senat australià (1978-1996) i ministre d'Afers Exteriors (1988-1996). En aquest últim període va participar en el desenvolupament del Pla de Pau de Nacions Unides per a Cambodja, en l'establiment de la Convenció sobre Armes Químiques, en la fundació de la Cooperació Econòmica Àsia Pacífic (APEC) i en l'inici de la Comissió de Canbera per a

---

l'Eliminació d'Armes Nuclears. També va ser membre de la Comissió Carnegie sobre la Prevenció de Conflictes Armats. Ha escrit i/o editat vuit llibres, entre els quals destaca *Cooperating for Peace: the Global Agenda for the 1990s* (1993). Actualment és membre de la Comissió Nacional Australiana per la Unesco.

Fitzduff, Mari

(Pau i prevenció de conflictes)

És professora d'Estudis sobre Conflictes i directora d'Initiative on Conflict Resolution & Ethnicity (INCORE), organització fundada l'any 1993 com a resultat d'una iniciativa conjunta entre la Universitat de l'Ulster i la Universitat de Nacions Unides, que aborda, especialment, la gestió i la resolució de conflictes. Entre 1990 i 1997 va ser directora del Community Relations Council, centre que desenvolupa programes i formació en relació amb el conflicte d'Irlanda del Nord. També va treballar com a consultora en projectes relacionats amb l'Orient Mitjà, Sri Lanka, el País Basc i els estats de la CIS. Entre les seves nombroses publicacions destaca *Beyond de violence- conflict resolution processes in Northern Ireland* i *Community Conflicts Skills*.

George, Susan

(Globalització i mundialització)

Va néixer als Estats Units, encara que viu, des de fa temps, a França (el 1994 va adquirir la nacionalitat francesa). És autora i coautora de nombroses publicacions i és directora associada del Transnational Institute (Amsterdam), un institut d'investigació descentralitzat que elabora informes sobre les relacions Nord-Sud i que participa en la vida associativa, com a societat civil organitzada, en els països membres de l'Institut. També és presidenta de l'Observatoire de la Mondialisation a París i és vicepresidenta d'ATTAC-France (Associació per una Taxa de Transaccions financeres especulatives d'Ajut als Ciutadans i les Ciutadanes).

Ghezali, Salima

(Drets humans)

Esriptora algeriana. Va ser directora del diari

La Nation i pionera en la lluita de les dones algerianes. Ghezali va veure recompensat el seu treball i el seu coratge amb el Premi Olof Palme i el Premi Sajarov dels Drets Humans concedit pel Parlament Europeu.

Hagelin, Björn

(Desarmament)

Investigador i responsable del Projecte de Transferència d'Armes de l'Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI). Abans de formar part del SIPRI el 1998, va ser investigador i professor associat del Departament d'Investigació sobre la Pau i Conflictes de la Universitat d'Uppsala (Suècia).

López de Ugalde, Juan

(Ecologia)

Coordinador internacional de la Campanya contra la Contaminació Tòxica. Responsable de la delegació de Greenpeace sobre el Tractat Internacional per l'Abolició dels Compostos Orgànics Persistents. Durant deu anys va ser director de campanyes de Greenpeace-Espanya.

Martin, Pauline

(Desenvolupament humà i justícia social)

Directora del Programa Internacional d'Oxfam, organització internacional fundada el 1995 com a resultat de la coordinació d'onze organitzacions de diferents indrets del món que treballen, de forma coordinada, per acabar amb la pobresa al món. Són especialment significatives les seves campanyes de sensibilització.

Mayor Zaragoza, Federico

(Globalització i mundialització)

Actualment és el president de la Fundación Cultura de Paz. Va ser director general de la Unesco entre 1987 i 2000. Anteriorment va ser professor i rector de la Universitat de Granada (1967-1972), diputat al Parlament espanyol (1977-78), subdirector general de la Unesco (1978-1981), ministre d'Educació i Ciència del Govern espanyol (1981-82) i diputat al Parlament Europeu (1987). És membre, a més,

---

de nombroses acadèmies científiques, i autor de nombroses publicacions. És doctor Honoris Causa de diverses universitats.

McClintock, Michael

(Drets humans)

Director adjunt de Programes de Human Rights Watch. Supervisa les divisions d'Àfrica i d'Àsia Central i els programes sobre: drets de la infància, armament i llibertat acadèmica. Va treballar com a investigador, durant quasi vint anys, al Secretariat Internacional d'Amnistia Internacional, on va participar en més d'una trentena de missions.

Pettigrew, Eudora (Desarmament)

És membre del Comitè Executiu de l'Associació Internacional de Presidents d'Universitat (IAUP) i Càtedra de la Comissió IAUP/UN sobre desarmament, educació, resolució de conflictes i pau. La seva investigació i experiència institucional inclou planificació i política en educació superior, temes de dones, modificació i igualtat d'oportunitats i educació multicultural. Ha impartit conferències i cursos als Estats Units, Panamà, Taiwan, Països Baixos, Rússia, Irlanda, Alemanya, Xina, Camerún, Espanya i el Japó. Durant la Conferència sobre la Dona, celebrada a Beijing (Xina) l'any 1995, va planificar i conduir el taller sobre dones i resolució de conflictes.

Rotblat, Joseph

(Desarmament)

Des de 1988 és president del Pugwash Mouvement. Doctor en Física per la Universitat de Varsòvia, va començar a treballar en el Projecte Manhattan que preparava les primeres bombes nuclears, fins que va descobrir que la veritable intenció de les autoritats dels Estats Units era utilitzar la bomba atòmica per frenar la Unió Soviètica; va abandonar el projecte acusat de traïció. Des d'aleshores es va dedicar a investigar com aplicar la física nuclear a la medicina i a l'estudi de las radiacions sobre els éssers humans. L'any 1955 va presidir la conferència de premsa en la qual es va presentar el Manifest Russell-Einstein, que feia una crida a

la comunitat científica i a tota la humanitat per «aprendre a pensar d'una nova forma». L'any 1995 va rebre el Premi Nobel de la Pau.

Sarkar, Saral

(Ecologia)

Va néixer l'any 1936 a l'Índia. Viu a Alemanya des de 1982. Ha participat en molts debats sobre ecologia *versus* economia i ha publicat tres llibres i molts articles sobre aquest tema arreu del món.

Vila-Sanjuán, Rafael

(Desenvolupament humà i justícia social)

Secretari general de Metges sense Fronteres (MSF), organització internacional d'ajut humanitari que proporciona assistència mèdica d'emergència a poblacions en perill, en més de 80 països, on les estructures de salut són ineficients o fins i tot inexistentes. L'objectiu final és la reconstrucció de les estructures sanitàries locals a nivells acceptables. Una altra part important de la seva tasca és donar testimoni sobre aquelles situacions que posen en perill poblacions senceres amb la finalitat de donar publicitat a situacions d'injustícia de forma que es prenguin les mesures oportunes per eradicar-les.

Villán Durán, Carlos

(Drets humans)

Dirigeix un projecte sobre drets humans a l'Oficina de l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Drets Humans, amb seu a Ginebra. Va ser professor ajudant de Dret Internacional Públic a la Universitat d'Oviedo (1972-79), professor de Dret Internacional de la Universitat de León (1979-82) i, des de 1987, és professor convidat de l'Institut International des Droits de l'Homme, així com també de l'Institut de Drets Humans de Catalunya, des del 1990.

Weiss, Cora

(Pau i prevenció de conflictes)

Presidenta de la Hague Appeal for Peace, és especialment coneguda com a activista per la pau des dels anys seixanta, quan va ser cofun-

---

dadora de la Vaga de Dones per la Pau. També va ser una de les líders del moviment contra la guerra del Vietnam. És presidenta de l'International Peace Bureau, directora adjunta de la Peace Boat's Global University i assessora de la Peace Child International's Mille-

nium Action Fund, així com també patrona honorària del Committee on Teaching About the United Nations. Com a presidenta del Hague Appeal for Peace, lidera una campanya que reclama l'abolició de la guerra.

Flor de Maig és un centre de formació, recerca i difusió sobre noves polítiques locals, participació ciutadana i la societat del coneixement.

www.diba.es

Què s'ha dit?

Flor de Maig

Av. Flor de Maig, s/n
08290 Cerdanyola del Vallès

Centre de Formació i Treball

Tel.: 934 020 710
ofm.cft@diba.es

Centre per a la Innovació Local

Tel.: 934 020 709
ofm.cil@diba.es

Centre per a la Participació Ciutadana

Tel.: 934 020 714
ofm.cpc@diba.es

Oficina de Gestió d'Equipaments

Tel.: 934 020 711
ofm.oge@diba.es

Parc del Coneixement

Tel.: 934 020 716
parcdelconeixement@diba.es